

Haziran 2021

Yıl: 5 Sayı: 1 ss. 53-70

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 12.01.2021

Kabul Tarihi: 12.05.2021

June 2021

Volume: 5 Issue: 1 pp. 53-70

Article Type: Research Article

Submitted: 12.01.2021

Accepted: 12.05.2021

ISSN: 2619-9408

7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME, YARATICI DÜŞÜNME VE YARATICI YAZMA BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Erhan DURUKAN^{*}, Sinem SATILMIŞ^{}**

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, 7. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışma, nitel ve nicel araştırma modelinin birlikte kullanıldığı karma model ile yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini Trabzon ili Sürmene ilçesinde bulunan bir ortaokulda 2019-2020 eğitim öğretim yılında 7. sınıfta öğrenim gören 80 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Özgenel ve Çetin (2017, 2018) tarafından geliştirilen Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği ve Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği kullanılırken veri değerlendirme aracı olarak da Kırmızı (2011) tarafından geliştirilen Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler SPSS 22.0 programında analiz edilmiştir. Araştırmanın sonunda eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yaratıcı yazma.

The Relationship Between The 7th Year Students Critical Thinking, Creative Thinking and Creative Writing

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationship between critical thinking, creative thinking and creative writing skills among 7th grade students. The study was conducted with a mixed model of qualitative and quantitative research model. The sample of the study consists of 80 students in 7th grade in 2019-2020 academic year in secondary school in Sürmene district of Trabzon. In the research, Marmara Creative Thinking Trends Scale (2017) and Marmara Critical Thinking Trends Scale (2018) developed by Ozgenel and Cetin were used as data collection tool, while Written Products Evaluation Scale from Creative Writing developed by Kırmızı (2011) was used as data evaluation tool. The data obtained from the study were analyzed in the SPSS 22.0 program. At the end of the study, it was seen that there is a significant and positive relationship between critical thinking, creative thinking and creative writing.

Keywords: Critical thinking, creative thinking, creative writing.

Giriş

* Prof. Dr., Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı. edurukan@trabzon.edu.tr, Orcid: 0000-0001-9600-3190

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. sinemstlm.8@gmail.com, Orcid: 0000-0001-8054-2069

Günümüzde bireylerin bilgiye ne kadar sahip olduğu değil, bilgiye erişme sürecinde ne kadar etkin olduğu, düşünce yapılarını nasıl geliştirdiği ve bilgiyi hangi biçimlerde kullandığı önemlidir. Bu sebeple yaşadığımız asır diğer kuşakların yaptıklarını yineleyen bireyler yetiştirmek yerine yeni şeyler yapabilme yeteneğine sahip olan, özgün, yapıcı ve yaratıcı düşünebilen, sorunlara pratik çözümler sunabilen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Çakmak, 2010). Bu amaca ulaşabilmenin önemli yollarından biri eğitim sisteminde yaratıcılığı etkin kılmaktan geçmektedir. Özgür ve eleştirel düşünme yaratıcılığın gereklerinden, çağdaş eğitim anlayışının da vazgeçilmezlerindedir (Yenilmez, 2007). Dolayısıyla, okullarda kullanılan öğretim programlarının bu amaca hizmet etme derecesi ayrı bir önem kazanmaktadır.

Bu doğrultuda Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, uzun zamandan beri kullanılmakta olan ve çağın ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalan öğretim programlarında köklü bir değişikliğe gitmiştir. Yeni öğretim programında aktif, iş birliğine dayalı ve bağımsız öğrenmeye, öğrenmeyi öğrenmeye ve bireysel farklılıklara duyarlı eğitim gibi çeşitli uygulamalara ağırlık verildiği görülmüştür. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimci olma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme gibi beceriler “öğrenci merkezli” bir eğitim-öğretim programında uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2018). Yenilenen programda Türkçe dersinin kazanımlarının da bu açıdan tekrar düzenlendiği görülmektedir.

Yenilenen Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Türkçe dersinde öğrencinin; yaratıcı fikirler üreten, kendini ifade edebilen, anlama ve anlatma becerisine sahip, üretken, girişimci ve sorgulayan bir birey olması beklenmektedir. 2017 yılında hazırlanan taslak Türkçe Öğretim Programı’nda da benzer ifadeler yer verilerek “öğretim programlarında düşünce biçimini içselleştiren, analitik ve yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesine izin veren bir yolla hayati tecrübeyi zenginleştirmeye, tarihsel birikimi tanımaya ve onu yeniden üretebilmenin yollarına ulaşmaya önem verilmiştir” (MEB, 2017: 3). Benzer şekilde 2018 yılında yayımlanan Türkçe Öğretim Programı ile Avrupa yeterlilikler çerçevesine uygun olarak hazırlanan TYÇ’nin (Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi) hedefleri çerçevesinde sekiz anahtar yetkinlik içerisinde özellikle “inisiyatif alma ve girişimcilik” ve “kültürel farkındalık ve ifade” yetkinliklerin de yaratıcılığa ve yaratıcı düşünmeye vurgu yaptığı görülmektedir (Yurdakul, 2019). Bütün beceriler gibi temel dil becerilerinin de düşünme ile başladığı söylenirse düşünme becerileri Türkçe öğretimi sürecinde kazandırılması gereken bir beceri olarak ayrı önem teşkil ettiğinden Türkçe Dersi Öğretim Programı dinleme, konuşma, okuma, yazma gibi temel dil becerileri ile bünyesinde barındırdığı bu hedeflenen özelliklere sahip bireyler yetiştirmeyi kendisine amaç edinmiştir (Beydemir, 2010).

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın her fırsatta vurguladığı düşünme becerilerinin temel taşı olan yaratıcı düşünme Yıldırım’a (2002) göre gözlem, bilgi, deneyim veya düşüncelerimizi yeni düşünce kavramları üretecek şekilde ilişkilendirmek olarak tanımlanırken yaratıcılığı yaratıcı düşünme olarak ele alan Eragamreddy (2013)’e göre yaratıcılık ya da yaratıcı düşünme; yeni iç görümlere, yeni bakış açılarına, tamamen yeni anlayış biçimlerine ve anlama yollarına giden bir fikir yapısının ortaya çıkması olarak tanımlanmıştır. Yaratıcılık ve yaratıcı düşünmenin birbiri yerine kullanıldığı görülse de bu kavramların arasında ince ayırım olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Yaratıcılık daha kapsayıcı bir kavram olarak hem zihinsel hem de performans dayalı etkinlikleri içerisinde barındırırken yaratıcı düşünme daha çok zihinsel etkinliklere dayanmaktadır (Çimşir, 2019). Yaratıcılık 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda da yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için proje yönetme ve planlama yapma yeteneğini içermesi olarak da tanımlanmıştır. Kısaca yaratıcı düşünme zihinsel bir oluşum iken yaratıcılık bu zihinsel oluşumun sonunda ortaya bir ürün koyulması ve ürünün pratiğe dökülmesi ile neticelenmektedir (Yurdakul, 2019).

Yaratıcı düşünen bireylere bakıldığında bütün fikirleri bilmek istedikleri görülür çünkü bütün fikirlerin bilinmesi yeni bir fikrin ortaya çıkmasının ilk şartıdır. Bu kapsamda yaratıcı düşünen bireylerin merak duygularının gelişmiş olduğu görüldüğü gibi çok sayıda ve farklı boyutlarda özgün fikirler üretebilmek, ürünleri zenginleştirme, yeniliklere açıklık, çeşitli yolları deneyerek ve risk alarak karmaşadan düzene ulaşma, çözüm yolu üretirken sabırlı davranabilme ve zengin hayal gücü gibi özelliklere de sahip oldukları görülmektedir (Aslan, 2007). Dolayısıyla çok boyutlu bir yapıyı içeren ve eğitim-meslek alanında başarı için gerekli olan en üst düzey düşünme becerisi yaratıcı düşünme gerek toplumsal yaşamın bir sonucu gerekse Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın bir getirisi olarak bireyler tarafından yaşamın her anında kullanılmaktadır. Bu kapsamda bireylerde yaratıcılığın olup olmadığı gibi tartışmalara gitmenin büyük bir yanlış olduğunu aksine her bireyde belirli bir düzeyde yaratıcı düşünme gücünün var olduğunu söylemek mümkündür (Yurdakul, 2019).

Yaratıcı düşünme ile anılan ve Bailin'e (1987) göre yaratıcı düşünmenin ayrılmaz bir parçası olan diğer bir düşünme becerisi de eleştirel düşünmedir. Stephen Norris 1985 yılında eleştirel düşünmeyi; öğrencilerin önceden bildikleri ve öğrendikleri her şeyi uygulamaları ve kendi düşüncelerine değer biçip onu değiştirmeleri olarak tanımlamıştır (Akt. Çakmak, 2010). Usta (2019) ise; eleştirel düşünmeyi bireylerin bir amaç doğrultusunda bireysel kontrollerinde uyguladıkları, sıradan ve alışılan kalıpların tekrarının önlenildiği bir düşünme biçimi, ön yargıların, varsayımların ve ortaya konulan bütün bilgilerin sınıandığı, değerlendirmeye tabi tutulduğu, yargılandığı konunun farklı yönlerinin tartışıldığı bir düşünme becerisi olarak ele almıştır. Eleştirel düşünen bireyler de yaratıcı düşünen bireyler gibi yapıcı, üretici ve yaratıcı olduğu gibi belli kalıp, formül ve öğretilerin içinde donup kalmayarak kendilerini sürekli yenileme ve öğrendiklerini güncelleme ihtiyacı duymaktadırlar.

Yaratıcı ve eleştirel düşünmenin bireylere kazandırılması için Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan yaratıcılığı destekleyen ilkelere dikkat edilmesi ve bu ilkeler doğrultusunda öğretimin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda öğretim sürecinin yaratıcılığı engellemeyecek şekilde düzenlenmesi ve uygun sınıf ikliminin oluşturulması da ayrı bir önem teşkil etmektedir. Bireylerin kendilerini özgür ve rahatça ifade etmelerine, farklı ürünler ortaya koyabilmelerine izin verilmelidir ve bireylerin kendilerini hazır hissettikleri anda çalışmalarına devam etmeleri desteklenmelidir. Bu noktada bireyler duygularını, düşüncelerini, olayları konuşarak özgür ve rahatça aktarabilecekleri gibi başka bir anlatım yolu olan yazmayı da tercih ederek aktarabilirler. Yazma; çok boyutlu, karmaşık ve bilgiden çok beceri gerektiren bir uygulamadır (Öz, 2011). Yazmanın çok boyutlu bir yapı olmasının dışında bireylerin bir konuya uygun bir biçimde yazması, onların düşünme yetilerine de bağlıdır. Bu nedenle yazmanın sanıldığı gibi mekanik bir süreç olmayıp yaratıcı ve eleştirel bir düşünme süreci olarak algılanması ve bilinmesi gerekmektedir (Beydemir, 2010).

Kişinin öğrendiklerini, çevreden edindiklerini yeniden yorumlayarak üst düzey zihinsel süreçler işe koşularak özgün ürün ortaya koyma eylemi olan yaratıcı yazma da yaratıcı düşünme ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişimine yardımcı olmaktadır. Demirbaş'a (2005) göre yaratıcı yazma, kişinin bir konudaki duygu ve düşüncelerini hayal gücünü kullanarak özgünce kâğıda dökmeleri olarak tanımlanırken Ertürk (2007), normal değerleri zorlamaksızın alışılmışın dışına çıkmak, hayal gücünden yararlanarak herkesten farklı düşünceler ortaya koymak, özgürlüğü yakalayabilmek, akıcı ve hoşlanarak yazmak, yazmadan zevk almak, standartların dışına çıkmak şeklinde yaratıcı yazmanın özelliklerini sıralamıştır. Yaratıcı yazmada özgünlük, bilineni yeni bir biçimde ifade etme, deneyimler üretebilmek ve içeriğin ilginçliği söz konusu olup bireylerin ortaya koydukları en kötü ürünlerin bile eleştirilmeden yapıcı bir şekilde desteklenmesi hedeflenmiştir (Oral, 2003). Bireylerin her zaman, her yerde ve her kişiyle paylaşmadıkları duygu ve düşüncelerini serbest bir şekilde, hiçbir baskı unsurunun olmadığı, yargılama ve eleştirme korkusundan uzak bir ortamda ortaya koymaları da ancak yaratıcı yazma etkinlikleriyle sağlanabilmektedir (Temizkan, 2010). Bu sayede bireyler özgün, akıcı

ve ilgi çekici bir şekilde duygu ve düşüncelerini ortaya koyarak Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın hedefi olan eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerini dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi temel dil beceriyle birleştirip ortaya yaratıcı bir ürün sunarak programın hedeflenen kazanımlarına erişmiş olurlar.

Alan yazında eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma üzerine bağımsız veya ikili gruplar hâlinde yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Beydemir (2010) yaratıcı yazmayı çalışma konusu edinerek yaptığı araştırmasında ilköğretim 5. sınıf Türkçe dersinde yaratıcı yazma yaklaşımının yazmaya yönelik tutumlara, yaratıcı yazma ve yazma erişimine etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma bulgularına göre yaratıcı yazma yaklaşımına dayalı yapılan çalışmalar öğrencilerin yazmaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir. Kırmızı (2011) yaratıcı yazma ürünlerinin bazı ölçütler açısından değerlendirilmesine ilişkin nitel bir çalışma ortaya koyarak yaratıcı yazma sürecine değil de yaratıcı yazma sürecin sonunda ortaya konan ürünlerin niteliklerini incelemiştir. İlgili çalışmada yaratıcı yazma ürünlerinin genel olarak çok özgün olmayan sıradan düşüncelerle yazıldığı, aynı zamanda birçok yazının da akıcılıktan uzak olduğu, duygu ve düşüncelerin yeterince ve etkili bir şekilde verilmediği ortaya konmuştur.

Gök ve Erdoğan (2011) eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünmeyi aynı bağlamda ele alarak sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesine dair bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalında okuyan birinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiş ve öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında ilişki olup olmadığı belirlenmiştir. Adıgüzel (2016) Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın okullarda uygulayıcı olan öğretmenleri örneklem olarak seçerek yaptığı araştırmada ilkokullarda görev yapan 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerileri ile davranışlarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Uygulanan ölçeklerden hareketle sınıf öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyinin ortalamasının altında olduğu ve sınıf öğretmenlerinin davranışlarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısının çok olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sönmez'in (2016) yaptığı araştırma ise Düşünme Eğitimi dersinin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisi üzerine yürütülmüştür. Aynı zamanda çalışmada öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri ile yaratıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Araştırma sonunda ilköğretim 6. sınıfta seçmeli ders olarak okutulan Düşünme Eğitimi dersinin öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerinin gelişiminde etkili olduğu görülürken öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri ile yaratıcı düşünme düzeyleri arasında doğrudan bir ilişki bulunamadığı ortaya çıkmıştır. Yurdakul (2019) tarafından yapılan çalışmada yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme bir arada kullanılmış ve yaratıcı okuma çalışmalarının yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi incelenmiştir ve deney-kontrol gruplarının son testlerine bakıldığında yaratıcı okuma yapılan deney grubunun yaratıcı düşünme becerileri kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

7. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma ilişkisini incelemeyi amaçlayan bu araştırmada ise sıkça araştırma konusu olan eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerileri bir arada incelenmiş ve aralarındaki ilişki ortaya konulmuştur. Araştırma eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazmayı bir arada incelemesi nedeniyle de farklılık göstermektedir. Çünkü öğrencilerin başarıları ve yaratıcılıkları kadar yarattıklarını yazılı anlatım olarak ifade etmeleri beklenmektedir. Araştırmanın alt boyutlarında yaratıcı düşünme - yaratıcı yazma ve eleştirel düşünme - yaratıcı yazma ilişkisi de ele alınarak bireylerde eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünmenin yaratıcı yazma becerisine etkileri olup olmadığı ortaya konulmuştur.

Araştırmanın amacı

Bu çalışmanın amacı 7. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma ilişkisini incelemektir. Araştırmada 7. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma ilişkisi incelenerek 7. sınıf öğrencilerinde eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma ilişkisi nedir sorusuna yanıt aranmıştır. Alt boyutlarda ise;

- Eleştirel düşünme - yaratıcı yazma ilişkisi nedir?
- Yaratıcı düşünme - yaratıcı yazma ilişkisi nedir?

soruları cevaplandırılmıştır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına ve verilerin nasıl analiz edildiğine değinilmiştir.

Araştırmanın modeli

Bu çalışma nitel ve nicel araştırma modelinin birlikte kullanıldığı karma modelin açılımlayıcı sıralı deseni ile yürütülmüştür. Bu desen araştırma sorusuna birincil öncelikle karşılık veren nicel verilerin toplanması ve çözümlenmesiyle başlamaktadır. Bu ilk aşamanın ardından nitel verilerin toplanması ve çözümlenmesi gelmektedir. Araştırmacı, nitel sonuçların ilk aşamadaki nicel sonuçların açıklanmasına nasıl yardımcı olduğunu yorumlamaktadır (Creswell & Clark, 2018: 79).

Evren ve örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz yarısında Trabzon merkez ilçelerinde öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri, örneklemini ise Trabzon ili Sürmene ilçesinde bulunan bir ortaokulda 2019-2020 eğitim öğretim yılında 7. sınıfta öğrenim gören 80 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. “Bu örnekleme türü, araştırma yapılacak birey ya da grupların araştırma sürecine dâhil edilmesinin daha kolay ya da bunlara daha kolay ulaşılabilir olmasıyla ilişkilidir” (Ekiz, 2013: 106). Araştırmaya katılan öğrenciler hakkındaki bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin demografik bilgiler

<i>Değişken</i>		<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Cinsiyet</i>	<i>Kız</i>	39	48,8
	<i>Erkek</i>	41	51,2
<i>Ailelerin Ekonomik Durumu</i>	<i>0-2500</i>	23	28,7
	<i>2500-5000</i>	36	45,0
	<i>5000 ve üzeri</i>	21	26,3
<i>Annelerin Eğitim Düzeyi</i>	<i>Okur-yazar değil</i>	1	1,3
	<i>Okur-yazar</i>	-	-
	<i>İlkokul</i>	25	31,3
	<i>Ortaokul</i>	22	27,5
	<i>Lise</i>	21	26,3
	<i>Üniversite</i>	11	13,8
<i>Babaların Eğitim Düzeyi</i>	<i>Okur-yazar değil</i>	-	-
	<i>Okur-yazar</i>	-	-
	<i>İlkokul</i>	15	18,8
	<i>Ortaokul</i>	18	22,5
	<i>Lise</i>	30	37,5

	<i>Üniversite</i>	17	21,3
Kardeş Sayısı	<i>1</i>	6	7,5
	<i>2</i>	28	35
	<i>3</i>	30	37,5
	<i>4 ve üzeri</i>	16	20
Geçen Dönemki Türkçe Dersi Notları	<i>70 ve altı</i>	15	12
	<i>71-80 arası</i>	22	17,6
	<i>81-90 arası</i>	12	15
	<i>91-100 arası</i>	31	38,7
Geçen Dönem Okunan Kitap Sayısı	<i>5 ve altı</i>	6	7,5
	<i>6-10 arası</i>	17	21,2
	<i>11-15 arası</i>	20	25
	<i>15 üzeri</i>	37	46,2
Toplam		80	100

Tablo 1’de araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin demografik bilgilerin dağılımı gösterilmektedir. Buna göre öğrencilerden 41 kişi (%51,2) erkek, 39 kişi (%48,8) ise kızdır. Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumuna bakıldığında 23 kişinin (%28,7) ekonomik durumun 0-2500 aralığında, 36 kişinin (%45) 2500-5000 aralığında ve 21 kişinin de (%26,3) 5000 ve üzerinde olduğu görülmektedir. Annelerin eğitim durumunu incelendiğinde 1 kişi (%1,3) okur-yazar değil, 25 kişi (%31,5) ilkökul, 22 kişi (%27,5) ortaokul, 21 kişi (%26,5) lise, 11 kişi (%13,8) ise üniversite mezunudur. Babaların eğitim durumuna bakıldığında 15 kişi (%18,8) ilkökul, 18 kişi (%22,5) ortaokul, 30 kişi (%37,5) lise, 17 kişi (%21,3) ise üniversite mezunudur. Öğrencilerin kardeş sayısı incelendiğinde 6 kişi (%7,5) 1, 28 kişi (%35) 2, 30 kişi (%37,5) 3 ve 16 kişi (%20) ise 4 ve üzerinde kardeşe sahiptir. Araştırmaya katılan öğrencilerden 15 kişinin (%12) geçen dönemki Türkçe notunun 70 ve altında, 22 kişinin (%17,6) 71-80 aralığında, 12 kişinin (%15) 81-90 aralığında, 31 kişinin (%38,7) 91-100 aralığında olduğu görülmektedir. Öğrencilerin geçen dönem okudukları kitap sayısı ele alındığında 6 kişinin (%7,5) 5 ve altında, 17 kişinin (%21,2) 6-10 aralığında, 20 kişinin (%25) 11-15 aralığında, 37 kişinin (%46,2) 15 ve üzerinde kitap okuduğu tespit edilmiştir.

Verilerin toplanması

Araştırmada öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini tespit edebilmek için Özgenel ve Çetin (2018) tarafından geliştirilen Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği kullanılmıştır. Kullanılan ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği ölçeği geliştiren araştırmacı tarafından test edilmiş ve ölçek geliştirme çalışmalarından elde edilen sonuçlara göre ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu tespit edilmiştir. Ölçek her birinde 5 seçenek bulunan 28 maddeden oluşmaktadır ve ölçeğin alt boyutlarında “*akıl yürütme, yargıya ulaşma, kanıt arama, gerçeği arama, açık fikirlilik, sistematiklik*” bulunmaktadır.

Öğrencilerin yaratıcı düşünme eğilimlerini belirlemek için Özgenel ve Çetin (2017) tarafından geliştirilen Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği kullanılmıştır. Kullanılan ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği ölçeği geliştiren araştırmacı tarafından test edilmiş ve ölçek geliştirme çalışmalarından elde edilen sonuçlara göre ölçeğin kararlı ve güvenilir bir ölçek olduğu tespit edilmiştir. Ölçek her birinde 5 seçenek bulunan 25 maddeden oluşmaktadır ve ölçeğin alt boyutlarında “*öz disiplin, yenilik arama, cesaret, merak, şüphe etme, esneklik*” yer almaktadır.

Öğrencilerden ürün elde edebilmek için “Yaratıcı Yazmaya Yönelik Açık Uçlu Soru/ Kompozisyon Konusu” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır ve öğrencilerden bu veri toplama aracı kullanılarak ikişer adet yazılı ürün elde edilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin seviyesine ve yaş

özelliklerine uygun bir konu belirlemek için alan taraması yapılmış ve yapılan alan taraması sonucunda öğrencileri yazma sürecinde yaratıcı yazma yaklaşımına yönlendirici 49 farklı madde başlığına ulaşılmıştır. Ulaşılan bu madde başlıkları farklı il ve ilçelerde görev yapan 28 Türkçe öğretmeni ve 1 öğretim üyesi tarafından değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Katılımcılardan örneklem grubunun seviyesine uygun en yaratıcı buldukları dört madde başlığı seçmeleri istenmiştir. Alınan görüşler doğrultusunda karar verilen dört konu aşağıdaki gibidir:

- “Bir TV programı için çizgi film hazırlamanız istendi. Çizgi filmin konusu, çizgi film için oluşturduğunuz kahramanın adı ve özellikleri ne olurdu? Anlatınız.”
- “Bir meyvenin ağaçta çiçek olarak oluşmasından başlayıp bizim tabağımıza gelene kadar başından geçenleri, onun ağzından bize anlatır mısın?”
- “Bir an için dünyaya yeniden geldiğini düşün. Bu kez sana dünyada istediğin herhangi bir canlı olabilme hakkı verilmiş. Ne olmak isterdin? Değişimden sonraki ilk gününü bize anlatır mısın?”
- “2100 yılındayız. Sen de bir mimarsın. Uzayda bir okul yapılacak ve senden bu okul için bir proje çizmeni istiyorlar. Bu okulun nasıl olacağını bize anlatır mısın?”

Seçilen bu dört konuyla iki uygulama yapılmıştır ve konuların ilk ikisi ilk uygulamada diğer ikisi ise son uygulamada öğrencilerin tercihlerine bırakılmıştır. Öğrenciler iki konu arasından birini seçerek yazılı ürünlerini oluşturmuşlardır.

Öğrencilerin oluşturdukları bu ürünlerin değerlendirilmesindeki güçlükler göz önünde bulundurulduğunda yazılı ürünlerin değerlendirilmesinde Kırmızı (2011) tarafından geliştirilen “Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Kullanılan bu ölçek her biri 4 seçenekten oluşan 25 maddeyi içermektedir. Öğrencilerden elde edilen yazılı ürünler “Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeği” ile 11 Türkçe öğretmeni tarafından büyük bir titizlikle okunarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme ışığında her öğrencinin Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeğinden aldıkları puanlar, 11 öğretmenin verdiği puanların ortalaması alınarak belirlenmiştir.

Verilerin analizi

Araştırmadan elde edilen nicel veriler SPSS 22.0 programında analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin cinsiyet değişkenine göre belirlenmesinde bağımsız örneklem t-testinden yararlanılırken annelerin eğitim düzeyi, babaların eğitim düzeyi, ailelerin ekonomik düzeyi, kardeş sayısı, geçen dönemki Türkçe dersi not ortalamaları ve geçen dönem okunan kitap sayısı değişkenlerinin analizinde ise tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma arasındaki ilişki ise Pearson Korelasyon analiziyle incelenmiştir.

Bulgular

Bu çalışmadan elde edilen bulgular çeşitli analizler yapılarak aşağıdaki gibi tablolştırılmıştır. Tablo 2’de eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin cinsiyet değişkenine göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin cinsiyet değişkenine göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları

<i>Eleştirel Düşünme</i>					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>S</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Kız	39	116,08	11,948	4,267	,000
Erkek	41	101,24	18,582		
<i>Yaratıcı Düşünme</i>					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>S</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Kız	39	98,44	14,233	1,140	,258

Erkek	41	94,95	13,103		
Yaratıcı Yazma					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>S</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Kız	39	38,22	10,453	3,609	,001
Erkek	41	30,15	9,549		

Kız öğrencilerin Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının ($\bar{x} = 116,08$), erkek öğrencilere göre ($\bar{x} = 101,24$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bağımsız örneklem t-testi sonucunda 7. sınıf öğrencilerinin Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nden aldıkları puanların cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür [$*t(68,672) = 4,267, p < .05$]. Kız öğrencilerin Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının ise ($\bar{x} = 98,44$), erkek öğrencilere göre ($\bar{x} = 94,95$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bağımsız örneklem t-testi sonucunda 7. sınıf öğrencilerinin Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nden aldıkları puanların cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür [$*t(78) = 1,140, p > .05$]. Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarında da kız öğrencilerin aldıkları puan ortalamalarının ($\bar{x} = 38,22$), erkek öğrencilere göre ($\bar{x} = 30,15$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bağımsız örneklem t-testi sonucunda 7. sınıf öğrencilerinin Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeği'nden aldıkları puanların cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür [$*t(78) = 3,609, p < .05$].

Tablo 3'te eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin annelerin eğitim düzeyi değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANAVO) sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin annelerin eğitim düzeyi değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANAVO) sonuçları

Eleştirel Düşünme					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>F</i>	<i>p</i>	
Okuryazar Değil	1	116	1,007	,409	
İlkokul	25	103,56			
Ortaokul	22	109			
Lise	21	109,90			
Üniversite	11	115,18			
Yaratıcı Düşünme					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>F</i>	<i>p</i>	
Okuryazar değil	1	108	,508	,730	
İlkokul	25	94,32			
Ortaokul	22	96,27			
Lise	21	99,05			
Üniversite	11	97,09			
Yaratıcı Yazma					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>F</i>	<i>p</i>	Anlamlı Farklılık
Okuryazar değil	1	38	2,749	,034	İlkokul ile Üniversite Lise ile Üniversite
İlkokul	25	29,72			
Ortaokul	22	35,23			
Lise	21	33,88			
Üniversite	11	41,73			

Tablo 3 incelendiği zaman tek yönlü varyans analizi sonucuna göre eleştirel düşünmenin annelerin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmaktadır ($F = 1,007; p > .05$). Öğrencilerin Marmara Eleştirel Düşünme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip annelerin eğitim düzeyi grubunun *okuryazar olmayan anneler* ($\bar{x} = 116$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun *ilkokul eğitimi alan annelerin* ($\bar{x} =$

103,56) olduğu görülmektedir. Yaratıcı düşünmenin de annelerin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmaktadır ($F= ,508$; $p> .05$). Öğrencilerin Marmara Yaratıcı Düşünme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip annelerin eğitim düzeyi grubunun *okuryazar olmayan anneler* ($\bar{x} = 108$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun *ilkokul eğitimi alan annelerin* ($\bar{x} = 94,32$) olduğu görülmektedir. Yaratıcı yazmanın annelerin eğitim düzeyi değişkenine göre tek yönlü varyans analizine bakıldığında ise eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünmenin aksine yaratıcı yazmanın annelerin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır ($F=2,749$; $p< .05$). Öğrencilerin Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip annelerin eğitim düzeyi grubunun *üniversite eğitimi alan anneler* ($\bar{x} = 41,73$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun *ilkokul eğitimi alan annelerin* ($\bar{x} = 29,72$) olduğu görülmektedir.

Tablo 4'te eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin babaların eğitim düzeyi değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANAVO) sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin babaların eğitim düzeyi değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANAVO) sonuçları

Eleştirel Düşünme					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>F</i>	<i>p</i>	
İlkokul	15	103,67	1,397	,250	
Ortaokul	18	103,89			
Lise	30	111,83			
Üniversite	17	111,65			
Yaratıcı Düşünme					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>F</i>	<i>p</i>	
İlkokul	15	94,27	2,678	,053	
Ortaokul	18	89,94			
Lise	30	100,03			
Üniversite	17	99,88			
Yaratıcı Yazma					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>F</i>	<i>p</i>	Anlamlı farklılık
İlkokul	15	30,83	4,387	,007	İlkokul ile Üniversite
Ortaokul	18	29,94			Ortaokul ile Üniversite
Lise	30	34,12			
Üniversite	17	41,26			

Tablo 4 incelendiği zaman tek yönlü varyans analizi sonucuna göre eleştirel düşünmenin babaların eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmaktadır ($F= 1,397$; $p> .05$). Öğrencilerin Marmara Eleştirel Düşünme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip babaların eğitim düzeyi grubunun *lise eğitimi alan babalar* ($\bar{x} = 111,83$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun *ilkokul eğitimi alan babaların* ($\bar{x} = 103,67$) olduğu görülmektedir. Yaratıcı düşünmenin de babaların eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F= 2,678$; $p\geq .05$). Öğrencilerin Marmara Yaratıcı Düşünme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip babaların eğitim düzeyi grubunun *lise eğitimi alan babalar* ($\bar{x} = 100,03$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun *ortaokul eğitimi alan babaların* ($\bar{x} = 89,94$) olduğu görülmektedir. Yaratıcı yazmanın babaların eğitim düzeyi değişkenine göre tek yönlü varyans analizine bakıldığında ise eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünmenin aksine yaratıcı yazmanın babaların eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır ($F= 4,387$; $p< .05$). Öğrencilerin Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarına

bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip babaların eğitim düzeyi grubunun *üniversite eğitimi alan babalar* ($\bar{x} = 41,26$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun *ortaokul eğitimi alan babaların* ($\bar{x} = 29,94$) olduğu görülmektedir.

Tablo 5'te eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin ailelerin ekonomik durumu değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANAVO) sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin ailelerin ekonomik durumu değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANAVO) sonuçları

Eleştirel Düşünme					
	N	\bar{x}	F	p	Anlamlı Farklılık
0-2500	23	105,13	3,358	,040	2500-5000 ile 5000 ve üzeri
2500-5000	36	105,86			
5000 ve üzeri	21	116,62			
Yaratıcı Düşünme					
	N	\bar{x}	F	P	Anlamlı Farklılık
0-2500	23	92,09	3,724	,029	0-2500 ile 5000 ve üzeri
2500-5000	36	95,94			
5000 ve üzeri	21	102,86			
Yaratıcı Yazma					
	N	\bar{x}	F	p	Anlamlı Farklılık
0-2500	23	33,15	5,211	,008	2500-5000 ile 5000 ve üzeri
2500-5000	36	31,17			
5000 ve üzeri	21	40,10			

Tablo 5 incelendiği zaman tek yönlü varyans analizi sonucuna göre eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin her birinin ailelerin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Eleştirel düşünmenin ailelerin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır ($F= 3,358$; $p<.05$). Öğrencilerin Marmara Eleştirel Düşünme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip ailenin ekonomik durumu grubunun *5000 ve üzeri* ($\bar{x} = 116,62$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun *0-2500 arası* ($\bar{x} = 105,13$) olduğu görülmektedir. Yaratıcı düşünmenin de ailelerin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır ($F= 3,724$; $p<.05$). Öğrencilerin Marmara Yaratıcı Düşünme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip ailenin ekonomik durumu grubunun *5000 ve üzeri* ($\bar{x} = 102,86$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun *0-2500 arası* ($\bar{x} = 92,09$) olduğu görülmektedir. Yaratıcı yazma da eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme gibi ailelerin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır ($F= 5,211$; $p<.05$). Öğrencilerin Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip ailenin ekonomik durumu grubunun *5000 ve üzeri* ($\bar{x} = 40,10$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun *2500-5000 arası* ($\bar{x} = 31,17$) olduğu görülmektedir.

Tablo 6'da eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin kardeş sayısı değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANAVO) sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin kardeş sayısı değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANAVO) sonuçları

Eleştirel Düşünme				
	N	\bar{x}	F	p
1	6	121,83	1,523	,215
2	28	109,29		
3	30	106,73		

4 ve üzeri	16	105,31			
<i>Yaratıcı Düşünme</i>					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Farklılık</i>
1	6	112	3,503	,019	1 ile 2 arasında
2	28	93,07			
3	30	97,37			
4 ve üzeri	16	95,81			
<i>Yaratıcı Yazma</i>					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>F</i>	<i>p</i>	
1	6	45	2,629	,056	
2	28	33,52			
3	30	33,95			
4 ve üzeri	16	31,22			

Tablo 6 incelendiği zaman tek yönlü varyans analizi sonucuna göre eleştirel düşünmenin kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmaktadır ($F= 1,523$; $p>.05$). Öğrencilerin Marmara Eleştirel Düşünme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip kardeş sayısı grubunun *tek kardeş* ($\bar{x} = 121,83$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun *4 ve üzeri* ($\bar{x} = 105,13$) olduğu görülmektedir. Yaratıcı düşünmenin kardeş sayısı değişkenine göre ise eleştirel düşünmenin aksine anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır ($F= 3,503$; $p<.05$). Öğrencilerin Marmara Yaratıcı Düşünme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip kardeş sayısı grubunun *tek kardeş* ($\bar{x} = 112$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun *2 kardeş* ($\bar{x} = 93,07$) olduğu görülmektedir. Yaratıcı yazma becerisine bakıldığında ise kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmaktadır ($F= 2,629$; $p\geq.05$). Öğrencilerin Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip kardeş sayısı grubunun *tek kardeş* ($\bar{x} = 45$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun *4 ve üzeri* ($\bar{x} = 31,22$) olduğu görülmektedir.

Tablo 7'de eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin geçen dönemki Türkçe notu değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANAVO) sonuçları yer almaktadır.

Tablo 7. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin geçen dönemki Türkçe notu değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANAVO) sonuçları

<i>Eleştirel Düşünme</i>					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Farklılık</i>
70 ve altı	15	100	3,425	,021	70 ve altı ile 91-100 arası
71-80 arası	22	104,91			
81-90 arası	12	107,92			
91-100 arası	31	115,32			
<i>Yaratıcı Düşünme</i>					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>F</i>	<i>p</i>	
70 ve altı	15	92,53	1,011	,393	
71-80 arası	22	95,27			
81-90 arası	12	96,67			
91-100 arası	31	99,61			
<i>Yaratıcı Yazma</i>					
	<i>N</i>	\bar{x}	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Farklılık</i>
70 ve altı	15	27,27	7,738	,000	70 ve altı ile 91-100 arası
71-80 arası	22	30,75			
81-90 arası	12	32,83			
91-100 arası	31	40,23			

Tablo 7 incelendiği zaman tek yönlü varyans analizi sonucuna göre eleştirel düşünmenin geçen dönemki Türkçe dersi notu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır ($F= 3,425$; $p<.05$). Öğrencilerin Marmara Eleştirel Düşünme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip geçen dönemki Türkçe dersi notu grubunun 91-100 arası ($\bar{x} = 115,32$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun 70 ve altı ($\bar{x} = 100$) olduğu görülmektedir. Yaratıcı düşünme geçen dönemki Türkçe dersi notu değişkenine göre incelendiğinde ise geçen dönemki Türkçe dersi notu değişkeninin yaratıcı düşünme becerisinde anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F= 1,011$; $p>.05$). Öğrencilerin Marmara Yaratıcı Düşünme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip geçen dönemki Türkçe dersi notu grubunun 91-100 arası ($\bar{x} = 99,61$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun 70 ve altı ($\bar{x} = 92,53$) olduğu görülmektedir. Yaratıcı yazmanın geçen dönemki Türkçe dersi notu değişkenine göre eleştirel düşünmede olduğu gibi anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucu ortaya çıkmaktadır ($F= 7,738$; $p<.05$). Öğrencilerin Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip geçen dönemki Türkçe dersi notu grubunun 91-100 arası ($\bar{x}=40,23$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun 70 ve altı ($\bar{x}=27,27$) olduğu görülmektedir.

Tablo 8'de eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin geçen dönem okunan kitap sayısı değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANAVO) sonuçları yer almaktadır.

Tablo 8. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin geçen dönem okunan kitap sayısı değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANAVO) sonuçları

Eleştirel Düşünme				
	N	\bar{x}	F	p
5 ve altı	6	104,83	1,583	,200
6-10 arası	17	102,76		
11-15 arası	20	106,50		
15 ve üzeri	37	112,76		
Yaratıcı Düşünme				
	N	\bar{x}	F	p
5 ve altı	6	93,83	,201	,895
6-10 arası	17	97,24		
11-15 arası	20	95,35		
15 ve üzeri	37	97,54		
Yaratıcı Yazma				
	N	\bar{x}	F	p
5 ve altı	6	34,17	,297	,828
6-10 arası	17	32,35		
11-15 arası	20	33,45		
15 ve üzeri	37	35,20		

Tablo 8 incelendiği zaman tek yönlü varyans analizi sonucuna göre eleştirel düşünmenin geçen dönem okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmaktadır ($F= 1,583$; $p>.05$). Öğrencilerin Marmara Eleştirel Düşünme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip geçen dönem okunan kitap sayısı grubunun 15 ve üzeri ($\bar{x} = 112,76$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun 6-10 arası ($\bar{x}=102,76$) olduğu görülmektedir. Yaratıcı düşünmenin de geçen dönem okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya koyulmuştur ($F= ,201$; $p>.05$). Öğrencilerin Marmara Yaratıcı Düşünme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip geçen dönem okunan kitap sayısı grubunun 15 ve üzeri ($\bar{x} = 97,54$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun 5 ve altı ($\bar{x}=93,83$) olduğu görülmektedir. Yaratıcı yazmanın geçen dönem okunan kitap sayısı değişkenine göre eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünmede olduğu gibi anlamlı bir farklılık

göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F = ,297$; $p > .05$). Öğrencilerin Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip geçen dönem okunan kitap sayısı grubunun 15 ve üzeri ($\bar{x} = 35,20$) olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun 6-10 arası ($\bar{x} = 32,35$) olduğu görülmektedir.

Tablo 9’da eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerileri arasındaki Pearson korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 9. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerileri arasındaki Pearson korelasyon analizi sonuçları

		Yaratıcı Yazma	Yaratıcı Düşünme	Eleştirel Düşünme
Yaratıcı Yazma	Pearson Correlation	1	,373**	,405**
	Sig. (2-tailed)		,001	,000
	N	80	80	80
Yaratıcı Düşünme	Pearson Correlation	,373**	1	,603**
	Sig. (2-tailed)	,001		,000
	N	80	80	80
Eleştirel Düşünme	Pearson Correlation	,405**	,603**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	
	N	80	80	80

** önemlilik derecesi ,001

Tablo 9 incelendiği zaman 7. sınıf öğrencilerinin Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları $\bar{x} = 108,48$, Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği puan ortalamaları $\bar{x} = 96,65$ ve Yaratıcı Yazmadan Elde Edilen Yazılı Ürünleri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları $\bar{x} = 34,08$ olarak bulunmuştur. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma arasındaki ilişkiye Pearson Korelasyon Katsayısı ile bakılmıştır. Eleştirel düşünme ve yaratıcı yazma arasındaki korelasyon katsayısı $r = ,405$ bulunmuştur. ($p < ,05$). Bulunan bu ilişki katsayısı anlamlı ve ,405’lik korelasyon katsayısı eleştirel düşünme ile yaratıcı yazma arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme arasındaki korelasyon katsayısı ise $r = ,603$ bulunmuştur. ($p < ,05$). Bulunan bu ilişki katsayısı anlamlı ve ,603’lük korelasyon katsayısı eleştirel düşünme ile yaratıcı düşünme arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu sonucunu işaret etmektedir. Yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma arasındaki korelasyon katsayısı bakıldığında da korelasyon katsayısı $r = ,373$ bulunmuştur. ($p < ,05$). Bulunan bu ilişki katsayısı anlamlı ve ,373’lük korelasyon katsayısı yaratıcı düşünme ile yaratıcı yazma arasında da pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Tartışma, sonuç ve öneriler

Bu çalışmada, 7. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerileri cinsiyet, annelerin eğitim düzeyi, babaların eğitim düzeyi, ailelerin ekonomik durumu, kardeş sayısı, geçen dönemki Türkçe notu ve geçen dönem okunan kitap sayısı değişkenlerine göre analiz edilmiştir.

Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin cinsiyet değişkenine göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları incelenmiştir. Eleştirel düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmışken yaratıcı düşünme becerisinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Ayrıca eleştirel düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre daha gelişmiş olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi ile ilgili çalışmalara bakıldığında alan yazında araştırma bulgusu ile benzerlik ve farklılık gösteren çeşitli çalışmaların olduğu görülmektedir. Öğrencilerde eleştirel

düşünme becerisinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve kız öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin erkeklere göre daha gelişmiş olduğu sonucunu, Ay ve Akgöl (2008), Ocak ve Kalender (2017) ve Özyurt, Baştopçu, Barcın ve Deviren (2018) tarafından yapılan araştırma sonuçları da desteklemektedir. Öğrencilerde yaratıcı düşünme becerisinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucunu Midilli'nin (2019) özel yetenekli ilkököl öğrencileriyle yürüttüğü çalışması desteklerken Barışık (2019) ve Telligöz'ün (2019) yapmış olduğu çalışmalar elde edilen sonucu desteklememektedir. Barışık'ın (2019) ortaokul öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerini incelemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada yaratıcı düşünme becerisinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve kız öğrencilerin daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu vurgulanırken Telligöz'ün (2019) ilköğretim 4. sınıf öğrencileriyle yürüttüğü çalışmada da yaratıcı düşünme becerisinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yürütülen bu çalışmada yaratıcı yazma becerisinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve kız öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin erkek öğrencilere göre daha gelişmiş olduğu sonucu ise Başkök (2012) ve Başkan'ın (2019) çalışmalarının sonuçlarıyla aynı doğrultuda Kuvanç (2008) tarafından yürütülen çalışmada yaratıcı yazmanın cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin; sorunlara karşı çözüm odaklı ve özgün bir bakış açısıyla yaklaşabilmeleri, kendilerini ve kendilerinden bağımsız dış dünyayı algılayabilmeleri için eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Öğrencilerin geliştirmeleri gereken bu becerileri doğru şekilde ifade etmeleri yaratıcı yazma becerisini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda içinde bulunulan toplum yapısının kız ve erkeklere ayrı toplumsal süreçler sunması, kız ve erkek öğrencilerin değişik dil ve düşünme becerileri geliştirdiklerini, dil ve düşünme becerilerinde farklılaştıklarını düşündürmektedir.

Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin annelerin eğitim düzeyi değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları incelendiğinde eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerilerinin annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmışken yaratıcı yazma becerisinin annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin annesi ilkököl ya da ortaokul mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde de benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmüştür. İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin yazdıkları öyküleyici metinler üzerine çalışma yürüten Kılıç (2012) ve Başkan (2019) yaratıcı yazma becerisinin annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Bundan hareketle annelerin eğitim seviyesinin yükselmesi öğrencilerin dil becerilerinin ve yazılı anlatım becerilerinin artmasını etkilediği sonucuna varılmaktadır. Bu sonucu, öğrencilerin ana dillerini annelerinden edinmeleri de destekler niteliktedir.

Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin babaların eğitim düzeyi değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları incelendiğinde eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerilerinin babaların eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmışken yaratıcı yazma becerisinin babaların eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin babası ilkököl ya da ortaokul mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çelik (2010) tarafından yürütülen ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerinin incelendiği çalışmada ve Deniz (2017) tarafından yürütülen yedinci sınıf öğrencilerinin yazma becerilerinin incelendiği çalışmada öğrencilerinin yazma değerlendirme aracından aldıkları puanların, babalarının öğrenim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını sonucu bu araştırmayı destekler niteliktedir. Tüfekçioğlu'nun (2010) yazma becerisini bazı değişkenler açısından incelediği araştırmasının ve Aktan'ın (2013) ortaöğretim öğrencilerinin yaratıcı yazma becerileri ele aldığı çalışmasının sonucu ise yürütülen bu çalışmanın sonucuyla ayrılmaktadır. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini doğru ve kuvvetli bir şekilde aktarmalarını sağlamak yazılı anlatım becerileriyle mümkün hâle gelmektedir.

Öğrencilerin bu konuda ihtiyaç duydukları noktaları bütünlemek ve öğrencilere gerek bilişsel gerekse duyuşsal yönden katkıda bulunmak aile dayanağı ile var olmaktadır. Baba eğitim düzeyi yüksek olan öğrenciler bu dayanağına sahip olma konusunda daha avantajlı hâle gelmektedir. Bu da babanın eğitim düzeyindeki artışın öğrencinin yaratıcı yazma becerisine olumlu olarak yansıdığına bir göstergesi olarak söylenebilir.

Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin ailelerin ekonomik durumu değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları incelendiğinde eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin her birinin ailelerin ekonomik durumu değişkenine anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ailelerinin ekonomik durumu 5000 ve üzeri olan öğrencilerin eleştirel düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin ailelerinin ekonomik durumu 2500-5000 arası olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ailelerinin ekonomik durumu 5000 ve üzeri olan öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileriyle ailelerinin ekonomik durumu 0-2500 arası olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kılıç (2012) ve Yasul (2014) tarafından yürütülen çalışmaların sonuçları da yazma becerisinin ailenin ekonomik durumu değişkenine göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çocuğı sunulan eğitim olanaklarının artmasında ve anlama anlatma becerilerinin geliştirilmesinde ailenin gelir düzeyinin etkili olduğu görülmüştür. Ailenin gelir düzeyi arttıkça çocuğı sunulan eğitim öğretim hizmetlerinin de o oranda artması muhtemeldir. Ailesinin gelir düzeyi iyi olan öğrenciler, ailesinin gelir düzeyi orta ya da düşük olan öğrencilere göre farklı türde eğitsel girdilere daha hızlı ve zahmetsiz bir şekilde ulaşabilir. Birçok farklı türde eğitsel girdiye maruz kalan öğrenciler ise sorunlara pratik çözümler üretebilir; özgün, yapıcı, yaratıcı düşünebilir ve üretip düşündüklerini etkili bir şekilde ifade edebilir hâle gelmektedir.

Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin kardeş sayısı değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçlarına bakıldığında eleştirel düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular nazarında öğrencilerin eleştirel düşünme ve yaratıcı yazma becerisinin kardeş sayısının çok ya da az olmasının veya kişinin kardeşinin olup olmamasının etkilemediğı söylenebilir. Özyurt ve ark. (2018) tarafından yürütülen öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri kardeş sayısı açısından incelendiğini çalışmada da eleştirel düşünme becerisinin kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık tespit edilemediğı görülmüştür. Fakat öğrencilerin eleştirel düşünme ve yaratıcı yazma puan ortalamalarını ele alındığında ise en yüksek ortalamaya sahip kardeş sayısı grubunun tek kardeş olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip olan grubun 4 ve üzeri olduğu görülmektedir. Yaratıcı düşünme becerisi kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir ve tek kardeşe sahip öğrencilerin yaratıcı düşünme becerisinin iki kardeşe sahip olan öğrencilere göre daha gelişmiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bundan hareketle öğrencilerin kardeş sayıları arttıkça yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin azaldığı sonucuna varılabilmektedir.

Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin geçen dönemki Türkçe notu değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre eleştirel düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin geçen dönemki Türkçe notu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılırken yaratıcı düşünme becerisinin geçen dönemki Türkçe notu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğı sonucuna ulaşılmıştır. Geçen dönemki Türkçe not ortalaması 91-100 arası olan öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin geçen dönem Türkçe not ortalaması 70 ve altı olan öğrencilere göre daha gelişmiş olduğu tespit edilmiştir. Geçen dönem Türkçe not ortalaması 91-100 arası olan öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin de 70 ve altı ya da 71-80 arası olan öğrencilere göre daha ileride olduğu görülmüştür. Bu sonuçtan hareketle öğrencilerin yaratıcılık becerilerinin gelişmesinde tek dayanağın aile faktörünün olmadığı ve en az aile kadar okul kurumunun da etkili olduğunu değişmez bir gerçektir. Okul bünyesinde sunulan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin yaratıcı fikirler üreten, kendini ifade edebilen, anlama ve anlatma becerisine sahip, üretken, girişimci ve sorgulayan bireyler olması amaçlanmıştır. Çalışmanın bu sonucuyla da Türkçe

Dersi Öğretim Programı'yla amaçlanan özelliklerin kazandırılmasında etkili adımlar atıldığı ve atılan bu adımlardan olumlu sonuçlar alındığı söylenebilir.

Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin geçen dönem okunan kitap sayısı değişkenine göre incelendiğinde eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin geçen dönem okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular ışığında öğrencilerin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin geçen dönem okunan kitap sayısının çok ya da az olmasının veya kişinin geçen dönem kitap okuyup okumamasının etkilemediği söylenebilir. Fakat öğrencilerin eleştirel düşünme ve yaratıcı yazma puan ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamaya sahip geçen dönem kitap sayısı grubunun 15 ve üzeri olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip grubun 6-10 arası olduğu görülmektedir. Yaratıcı düşünmede ise en yüksek ortalamaya sahip geçen dönem kitap sayısı grubunun 15 ve üzeri olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip grubun 5 ve altı olduğu görülmektedir. Yasul (2014) tarafından yürütülen ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin öyküleyici metin yazma becerisinin incelendiği çalışmada öğrencilerin yazma becerilerinin kitap okuma sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görüldüğü de yürütülen bu çalışmada da olduğu gibi okunan kitap sayısı arttıkça puan ortalamalarının da belli bir artış gösterdiği görülmektedir. Her ne kadar eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerileriyle okunan kitap sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmasa da okunan kitap sayısı arttıkça puan ortalamalarının da belli bir miktar artış göstermesi dikkatlerden kaçmamalıdır. Nitekim daha önce yürütülen birçok çalışmada gerek eleştirel düşünme gerek yaratıcı düşünme gerekse yaratıcı yazma becerisinin okunan kitap sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya koyulmuştur. Yürütülen bu çalışmada böyle bir sonuçla karşılaşılmasında birçok sebep etkili olmuş olabilir. Okuma çalışmalarıyla öğrencilerin düşünme ve yazma becerileri arasında ilişki kurulamaması ya da okuma çalışmalarının düşünme ve yazma becerilerine dönük olmaması bu sebepler arasında gösterilebilir.

Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerileri arasındaki Pearson korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Eleştirel düşünme arttıkça yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazmanın da arttığı ya da yaratıcı düşünme arttıkça eleştirel düşünme ve yaratıcı yazmanın da arttığı görülmüştür. Bu sonuç nazarında eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin aslında anlama ve anlatma becerilerinin sacayağını oluşturduğunu söylemek mümkündür. Öğrencilerden sadece eleştirel ve yaratıcı düşünmelerini ya da sadece yaratıcı yazmalarını beklemenin öğrencilerin bu becerilerini geliştirmelerine bir etkisinin olmayacağı görülmektedir. Elde edilen bu sonuç anlama ve anlatma becerilerinin bir bütün olduğunu vurgulayan, öğrencilerin yaratıcı fikirler üreten, kendilerini ifade edebilen, öğrenmeyi öğrenen, yaratıcı ve eleştirel düşünen bireyler olmasını hedefleyen Türkçe Dersi Öğretim Programı ile de benzerlik göstermektedir.

Öneriler

Çalışmanın sonuçlarından hareketle uygulamaya ve sonraki yapılacak çalışmalara yönelik öneriler şu şekilde sıralanabilir:

Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Öğretmenler öğrencilerin bireysel farklılıklarına itina etmelidir çünkü her öğrencinin yaratıcılığı, düş gücü, ilgisi ve arka planda kalan hikâyesi birbirinden farklıdır. Bu farklılık öğrencilerin düşünme ve yazma becerilerini etkilemektedir.
- Öğrencilerde ailelerin eğitim durumlarının ya da ekonomik düzeylerinden kaynaklı oluşabilecek eksikliklerinin giderilmesi adına okullardaki rehber öğretmenlerin desteğine başvurularak uygun programlar düzenlenebilir.
- Öğretmenler tarafından Türkçe dersinin bir beceri dersi olduğu ve eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerilerinin bütün olarak geliştirilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

- Öğretmenler gerek eğitim öğretim esnasında gerekse düzenlenen sosyal etkinlikler sırasında öğrencilerin yaratıcılıklarını kısıtlayıcı ve engelleyici davranışlarda bulunmamalı; öğrencilere hayal güçlerini en üst düzeyde yansıtabilecekleri, öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebilecekleri ve özgün eserler ortaya koyabilecekleri eğitsel materyaller sunulmalıdır.
- Öğrencilerin kitap okuma etkinlikleri öğretmenler tarafından izlenmeli ve yönlendirilmelidir. Aynı zamanda okuma çalışmalarıyla öğrencilerin düşünme ve yazma becerileri arasında ilişki kurulmalı ya da okuma çalışmaları düşünme ve yazma becerilerine dönük olmalıdır.
- Ailelerin öncelikle yaratıcılık kavramı hakkında bilgiye sahip olmaları ve çocuklarının yaratıcılıklarını nasıl geliştirebilecekleri konusunda seminer, kurs gibi uzman desteği alabilecekleri etkinliklere yönelmeleri gerekmektedir.
- Aileler ellerinden geldikçe çocuklarını farklı düşüncelerine olanak sağlayacak kültürel etkinliklere yönlendirmeli ve çocukların yaratıcılık becerilerini geliştirebilmeleri için ortamlar sunulmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Yürütülen bu çalışma farklı örneklem gruplarına uygulanabilir ya da eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerileri farklı bağımsız değişkenlere göre ele alınabilir.
- Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmadan hareketle bu üç becerinin birbiri üzerindeki etkisi farklı ölçme araçlarıyla ele alınabilir.

Kaynaklar

- Adıgüzel, D. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerileri ile öğretmen davranışlarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aktan, E. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin yaratıcı yazma becerileri üzerine bir araştırma (Kütahya ili örneği). *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 11, 701-732.
- Aslan, E. (2007). Yaratıcı düşünce eğitimi. A. Oktay ve Ö. Unutkan (Ed.), *İlköğretim çağına genel bakış içinde* (s.75-99). İstanbul: Morpa Yayınları.
- Ay, Ş. ve Akgöl, H. (2008). Eleştirel düşünme gücü ile cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2, 65-75.
- Bailin, S. (1987). Critical and creative thinking. *Informal Logic* 9(1), ss.23-30.
- Barışık, A. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin benlik saygıları ve yaratıcı düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi İstanbul ili örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin: Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başkan, A. (2019). Yedinci sınıf öğrencilerinin öyküleyici metin yazma becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 453-467.
- Başkök, B. (2012). *İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinde uygulanan yaratıcı yazma çalışmalarının, öğrencilerin yaratıcılıklarına ve Türkçe dersine olan tutumlarına etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beydemir, A. (2010). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe dersinde yaratıcı yazma yaklaşımının yazmaya yönelik tutumlara, yaratıcı yazma ve yazma erişimine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Creswell, J. ve Clark, V. (2018). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çakmak, G. (2010). *İlköğretim birinci kademe Türkçe öğretim programının öğrencilerin yaratıcı düşüncelerinin geliştirmeye etkisine yönelik öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, M. (2010). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma kazanımlarına ulaşma düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Çimşir, S. (2019). Temel eğitimde yaratıcı düşünme becerisinin kazandırılmasının önemi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 4, 283-299.
- Demirbaş, A. (2005). *Biyoloji öğretiminde yaratıcı yazma uygulamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Deniz, E. (2017). *Yedinci sınıf öğrencilerinin dil bilgisi, kelime bilgisi ve okuduğunu anlama düzeyleri ile yazma becerileri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eragamreddy, N. (2013). Teaching creative thinking skills. *IJ-ELTS: International Journal of English Language & Translation Studies*, 1(2), 124-145.
- Erdoğan, T. Ve Gök, B. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44, 29-51.
- Ertürk, E. (2007). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılıç, B. (2012). *İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin yazdıkları öyküleyici metinler üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kuvanç, E. (2008). *Yaratıcı yazma tekniklerinin öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutumlarına ve Türkçe dersindeki başarılarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- MEB (2017). *Taslak Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*, Ankara.
- MEB (2018). *İlkokul ve ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*, Ankara.
- Midilli, M. (2019). *Özel yetenekli ilkokul öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ocak, İ. ve Kalender, M. (2017). 6. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Kütahya ili örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25, 1587-1600.
- Oral, G. (2003). *Yine yazı yazıyoruz*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Öz, F. (2011). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özgenel, M. ve Çetin, M. (2017). Marmara yaratıcı düşünme eğilimleri ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 46, 113-132.
- Özgenel, M. ve Çetin, M. (2018). Marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *IJOESS- International Journal of Eurasia Social Sciences*, 32, 991-1015.
- Özyurt, M., Baştopçu, G., Barcın, F., Deviren, G. ve Atiler, H. (2018). İlkokul öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26, 1509- 1518.
- Sönmez, B. (2016). *Düşünme eğitimi dersinin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Susar Kırmızı, F. (2011). Yaratıcı yazma ürünlerinin bazı ölçütler açısından değerlendirilmesine ilişkin bir nitel çalışma. *Dil Dergisi*, 151, 22-35.
- Telligöz, Z. (2019). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme ve atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Temizkan, M. (2010). Türkçe öğretiminde yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 622-642.
- Tüfekçioğlu, B. (2010). Yazma becerisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Dil Dergisi*, 149, 31-45.
- Usta, M. (2019). *Sınıf öğretmenleri ve ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin okuma-anlama düzeyleri ve eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yasul, A. (2014). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin öyküleyici metin yazma becerilerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yenilmez, K., Yolcu, B. (2007). Öğretmen davranışlarının yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 95-105.
- Yıldırım, R. (2002). *Yaratıcılık ve yenilik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Yurdakul, İ. (2019). Yaratıcı okuma çalışmalarının yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 130-144.